

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	22 Gorffennaf 2022
Pwnc / Testun:	Drafft Datganiad Llywodraethu Blynyddol (AGS)
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn AD a Trawsnewid 01248 752502 CarysEdwards@ynysmon.gov.uk
Awdur yr Adroddiad:	Gethin Morgan Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Perfformiad 01248 752511 GethinMorgan@ynysmon.gov.uk
<p>Natur a Rheswm dros Adrodd: Pwrpas y Datganiad Llywodraethu Blynyddol (AGS) yw rhoi sicrwydd ynghylch trefniadau llywodraethu'r Cyngor.</p> <p>Cyfrifoldeb y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yw cymeradwyo AGS y Cyngor bob blwyddyn.</p>	

Cyflwyniad

1. Er mwyn arddangos Llywodraethu da, rhaid i'r Awdurdod ddangos ei fod yn cydymffurfio â'r egwyddorion craidd (ac ategol) sydd yn y 'Framework for Delivering Good Governance in Local Government' (CIPFA / Solace, 2016). Mae'r datganiad hwn wedi'i baratoi yn unol â'r egwyddorion hynny.
2. Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei weithredu'n unol â'r gyfraith a'r safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n briodol, a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol.
3. Mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn eu lle drefniadau priodol ar gyfer llywodraethu ei faterion, gan hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, ac mae hynny'n cynnwys trefniadau i reoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Argymhelliad

4. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn adolygu ac yn cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft a fydd yn rhan o Ddatganiad Cyfrifon 2021/22
5. Argymhellir bod y Pwyllgor yn dirprwyo awdurdod i Gadeirydd y Pwyllgor a'r Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 i wneud mân newidiadau pellach i'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol cyn ei gynnwys yn y fersiwn derfynol yn y Datganiad o Gyfrifon.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2021/22

Cynnwys

Sgôp y Cyfrifoldeb	3
Y Fframwaith Llywodraethu	4
Adolygu Effeithiolrwydd	5
Adolygiad Blynyddol o Effeithiolrwydd Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor.....	6
Materion Llywodraethu Sylweddol	7
Materion Llywodraethiant a nodwyd.....	9
Cynnydd mewn perthynas â'r Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2020/21.....	9
Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2021/22	10
Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol	12

Sgôp y Cyfrifoldeb

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei weithredu'n unol â'r gyfraith a'r safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n briodol, a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n

- ddarbodus,
- yn effeithlon, ac
- yn effeithiol.

Hefyd mae dyletswydd ar y Cyngor dan y Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 i wneud trefniadau i sicrhau bod gwelliant parhaus o ran y modd y mae'n gweithredu ei swyddogaethau, gan ystyried cyfuniad o economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldeb cyffredinol hwn, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn eu lle drefniadau priodol ar gyfer llywodraethu ei faterion, gan hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, ac mae hynny'n cynnwys trefniadau i reoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Cymeradwyodd a mabwysiadodd y Cyngor cod llywodraethu corfforaethol lleol diwygedig ym mis Mawrth 2022, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/SOLACE 'Delivering Good Governance in Local Government'.

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Cyngor wedi cydymffurfio a'r cod ac yn ateb gofynion ymarfer priodol anstatudol sy'n annog cyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Hefyd, mae'n diwallu gofynion rheoliad 5 Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reolaeth fewnol.

Y Fframwaith Llywodraethu

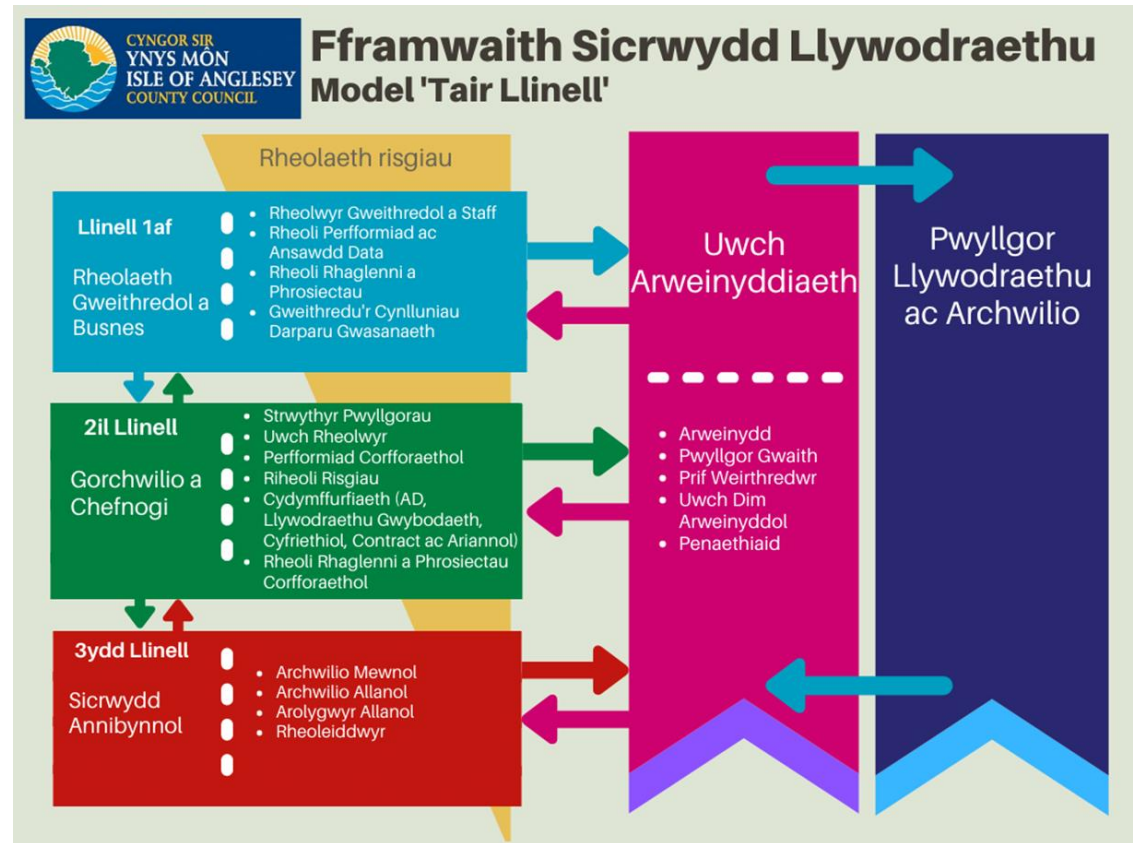
Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd, sy'n rhoi cyfeiriad i ac sy'n rheoli'r awdurdod a'i weithgareddau, a thrwy'r rheiny mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu â'r gymuned ac yn ei harwain. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro pa mor dda y mae'n cyflawni ei amcanion strategol ac ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol.

Mae'r system o reolaeth fewnol yn rhan sylweddol o'r fframwaith honno, ac wedi'i llunio i reoli risg hyd at lefel resymol. Does dim modd iddi gael gwared â phob risg o fethu cyflawni polisiau, nodau ac amcanion a dim ond sicrwydd rhesymol, nid sicrwydd llwyr, y gellir ei rhoi o ran effeithiolrwydd. Dilynwch y linc yma am ragor o wybodaeth am y [pwyllgorau](#).

Annwen Morgan oedd y Prif Weithredwr penodedig hyd at ei hymddeoliad ar 18 Mawrth 2022. Yn dilyn ei hymddeoliad, penodwyd Dylan Williams, y cyn Ddirprwy Brif Weithredwr, yn Brif Weithredwr a dechreuodd ei swydd ar 21 Mawrth 2022. Penodwyd Rhys H Hughes, y cyn Gyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc yn Ddirprwy Brif Weithredwr ar 29 Mawrth 2022. Yn dilyn ei benodiad, mae rôl y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc yn wag ac mae'r Cyngor ar hyn o bryd yn recriwtio ar gyfer y swydd hon.

Penodwyd Rhys Hughes, Uwch Gyfreithiwr, yn Gyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddo Monitro dros dro ar y 24 Tachwedd 2021 yn absenoldeb y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro, Lynn Ball.

Mae'r Cyngor hefyd yn defnyddio'r Model 'Tair Llinell' fel y dangosir yn y raffeg isod, lle gellir defnyddio pob llinell i roi sicrwydd. Yna defnyddir ystod o weithgareddau sicrwydd o bob llinell amddiffyn i ddarparu darlun sicrwydd cadarn.

Adolygu Effeithlonrwydd

Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn gyfrifoldeb am gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithlonrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y drefn rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithlonrwydd wedi ei siapio gan waith rheolwyr o fewn yr awdurdod sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, gan adroddiad blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol, a hefyd gan sylwadau a wnaed gan archwilwyr allanol ac asiantaethau arolygu ac archwilio eraill.

Mae effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu wedi ei werthuso trwy gyfuniad o:-

- canlyniadau adolygiadau a monitro cyson yn ystod y flwyddyn gan swyddogion a phwyllgorau;
- adolygiad o ddogfennau perthnasol a baratowyd yn ystod y flwyddyn neu yn ymwneud â'r flwyddyn;
- adolygiad o gynnydd yn erbyn y Cynllun Corfforaethol;
- adolygu adborth gan Estyn ac AGC a'r panelau sgrwtini cysylltiedig ar y gwaith gwella sy'n gysylltiedig ag Addysg a'r Gwasanaethau Plant;
- cyfres o gyfweiliadau gyda swyddogion allweddol;
- trafodaeth a derbyn sylwadau gan grwpiau o swyddogion ac aelodau gan gynnwys yr Tîm Arweinyddiaeth a'r Pwyllgor Gwaith.

Yn ogystal, mae adolygiadau a monitro rheolaidd yn cynnwys:-

- gweithgarwch rheoli risg ffurfiol, gan gynnwys ystyriaeth benodol i'r risgiau hynny sy'n gysylltiedig â phrosesau llywodraethu;
- archwilio mewnol, y mae eu gwaith yn cynnwys archwilio'r risgiau uchaf a nodwyd yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol, gan gynnwys rheoli risg, a hynny'n unol â'r strategaeth archwilio mewnol flynyddol ac yn cynnwys gwaith 'dilyn-i-fyny' i sicrhau fod uwch swyddogion yn gweithredu'r argymhellion sydd wedi eu cytuno;
- gwaith Pwyllgorau Sgrwtini a phwyllgorau eraill y Cyngor gan gynnwys ei bwyllgorau Safonau a Llywodraethu ac Archwilio;
- barn ac argymhellion archwilwyr allanol y Cyngor ynghyd ag asiantaethau adolygu ac arolygwyr eraill;
- monitro cyson gan aelodau ac uwch-reolwyr o welliant a pherfformiad yn erbyn y Cynllun Corfforaethol a'r cynlluniau a'r strategaethau cefnogol.

Cymeradwyir y polisiâu allweddol, ac unrhyw ddiwygiadau iddynt gan y Pwyllgor Gwaith, ac fe'u mabwysiadir yn ffurfiol gan y Cyngor Sir fel bo'r angen.

Bydd yr asesiad cyffredinol ar gyfer yr adroddiad hwn yn dilyn y raddfa hunanasesu ganlynol –

1. Rhagorol – Llawer o gryfderau, gan gynnwys enghreifftiau arwyddocaol o arferion rhagorol yn y sector
2. Da - Llawer o gryfderau a dim meysydd pwysig y mae angen eu gwella'n sylweddol
3. Digonol – Cryfderau yn gorbwysu'r meysydd i'w gwella
4. Anfoddhaol – Meysydd pwysig i'w gwella yn gorbwysu'r cryfderau

Adolygiad Blynyddol o Effeithiolrwydd Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor

Egwyddorion Craidd y Fframwaith	Asesiad Cyffredinol	Casgliad yr Hunanasesiad
Egwyddor A: Ymddwyn yn ddidwyll, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol a pharchu'r rheol gyfreithiol	 Da	Mae gan y Cyngor Sir brosesau gwneud penderfyniadau clir a thryloyw sy'n ymgorffori gwerthoedd moesegol cryf ac sy'n gyfreithlon. Mae'r codau ymddygiad yn nodi'r disgwyliau ar gyfer ymddwyn yn onest.
Egwyddor B: Sicrhau natur agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid	 Da	Mae'r Cyngor yn bodoli i wasanaethu ei drigolion ac mae'n ddibynnol ar amrywiaeth eang o randdeiliaid i weithio'n effeithiol mewn partneriaeth. Mae mecanweithiau ymgysylltu ac ymgynghori ar waith.
Egwyddor C: Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd cynaliadwy, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol	 Da	Mae'r Cyngor Sir yn gweithio gyda chymunedau i gynllunio canlyniadau. Wrth bennu polisïau a strategaethau, mae'r Cyngor Sir yn edrych ar ganlyniadau yn y tymor hir, gan ystyried manteision economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol cynaliadwy.
Egwyddor D: Pennu'r ymyriadau sy'n angenrheidiol i sicrhau ein bod yn cyflawni'r canlyniadau a fwriedir hyd eithaf ein gallu	 Da	Mae'r Cyngor Sir yn gwneud penderfyniadau ar ymyriadau yn seiliedig ar ei weledigaeth glir ar gyfer gwasanaethau, gan ymgysylltu â chymunedau, rheoleiddwyr ac arbenigedd ymarferol swyddogion gwasanaeth proffesiynol. Mae'r cyfuniad hwn yn arwain at optimeiddio cyflawniad y deilliannau a fwriedir
Egwyddor E: Datblygu capasiti'r endid, ynghyd â gallu ei arweinyddion a'r unigolion ynddo	 Da	Mae'r Cyngor Sir â'r strwythurau a'r arweinyddiaeth briodol yn ei lle a phobl a chanddynt y sgiliau a'r cymwysterau cywir i sicrhau ei fod yn gweithredu'n effeithlon ac yn effeithlon er mwyn cyflawni'r canlyniadau a ddeisyfir. Bod polisïau a strategaethau clir yn eu lle i brofi bod ganddo'r capasiti i gyflawni'r hyn sy'n ofynnol ohono ynghyd â'r capasiti gweithredol.
Egwyddor F: Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref	 Da	Mae gan y Cyngor system rheoli perfformiad effeithiol sy'n hwyluso cyflawniad effeithiol ac effeithlon ei wasanaethu. Mae rheoli risg a rheolaethau mewnol yn rhannau hanfodol a phwysig o'r system rheoli perfformiad ac maent yn angenrheidiol ar gyfer cyflawni'r canlyniadau sydd yng Nghynllun y Cyngor.
Egwyddor G: Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio	 Da	Mae Aelodau Etholedig y Cyngor a'r Uwch Reolwyr yn atebol am wneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau sy'n cael eu cefnogi gan archwiliadau mewnol ac allanol. Mae gweithgareddau'n cael eu hymgymryd â nhw mewn dulliau tryloyw a chliir y gall cydranddeiliaid eu deall ac ymateb iddynt

Gellir gweld dadansoddiad pellach yn erbyn pob egwyddor, gan gynnwys rhywfaint o'r gwaith a wnaed yn ystod y flwyddyn yn Atodiad 1.

Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA (2019)

Mae Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA wedi'i gynllunio i gefnogi arfer da yn y maes rheolaeth ariannol ac i gynorthwyo awdurdodau lleol i ddangos eu cynaliadwyedd ariannol. Nid yw'r Côd yn rhagnodol ac mae'n seiliedig ar chwe egwyddor sydd wedi eu cefnogi gan safonau penodol yr ystyrir eu bod yn angenrheidiol i sicrhau gwytnwch ariannol parhaus Awdurdodau Lleol. Y chwe egwyddor rheolaeth ariannol sy'n sail i'r Côd yw:

- Arweinyddiaeth
- Atebolrwydd
- Tryloywder
- Safonau Proffesiynol
- Sicrwydd
- Cynaliadwyedd

Trosir y chwe egwyddor yn ddwy ar bymtheg o safonau Rheolaeth Ariannol (FM) (a ddynodir o A-Q), wedi'u grwpio'n saith adran. Roedd yn ofynnol i bob awdurdod lleol ddangos cydymffurfiaeth lawn â'r Cod erbyn 31 Mawrth 2022.

Yn dilyn cyhoeddi'r cod, cynhaliwyd archwiliad mewnol ym mis Ionawr 2020 i adolygu a oedd y Cyngor yn cydymffurfio â'i ofynion. Mae'r adroddiad archwilio mewnol yn datgan:

“Yn gyffredinol, daw ein hadolygiad i'r casgliad bod gan y Cyngor, o fewn cyd-destun yr hinsawdd ariannol gyfredol, sawl rheolaeth effeithiol ar waith i reoli goblygiadau toriadau cyllid parhaus. Gallwn hefyd gadarnhau bod y Cyngor, ar y cyfan, yn cydymffurfio â gofynion Côd Rheoli Ariannol CIPFA (2019) sydd newydd ei ddiweddarau.”

Nododd yr adolygiad bedwar cam gweithredu i'w cymryd i gryfhau trefniadau yn y maes hwn, yr aethpwyd i'r afael â dau ohonynt yn llawn ac mae'r ddau arall ar y gweill.

Materion Llywodraethu Sylweddol

Daeth ein hadroddiad Archwilio Mewnol ein hunain ar gyfer 2020/21 i'r casgliad canlynol –

“Am y 12 mis a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2022, barn y Pennaeth Archwilio a Risg yng Nghyngor Sir Ynys Môn yw bod gan y sefydliad fframwaith digonol ac effeithiol ar gyfer rheoli risg, llywodraethu a rheolaeth fewnol.

Er nad ydw i'n ystyried unrhyw feysydd o bryder corfforaethol, mae angen cyflwyno neu wella rheolaethau mewnol mewn rhai meysydd er mwyn sicrhau bod amcanion yn cael eu cyflawni, a'u bod yn cael eu monitro.

Nid oes unrhyw amodau ar y farn hon..”

Materion Llywodraethiant a nodwyd

Cynnydd mewn perthynas â'r Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2020/21

Mae'r tabl isod yn amlinellu'r materion llywodraethiant a nodwyd yn ystod 2020/21 ac yn cynnwys diweddariad ar gynnydd a wnaed yn ystod 2021/22:

Camau gweithredu a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Diweddariad ar gynnydd
1. Gohiriwyd rhaglenni a phrosiectau sy'n gysylltiedig â Chynllun y Cyngor oherwydd y Pandemig Covid-19	Byrddau Rhaglen Corfforaethol	Mae rhaglenni a phrosiectau a gafodd eu gohirio oherwydd y pandemig wedi cael eu hailsefydlu.
2. Nid oes gan y Cyngor broses o fonitro yn ffurfiol, y gweithredu a wneir ar argymhellion gan Archwilwyr Allanol	Trawsnewid / Adnoddau	Mae argymhellion Archwilio Allanol yn cael eu monitro gan ddefnyddio system 4Action. Mae argymhellion yn cael eu gweithredu ac yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn flynyddol (Rhagfyr).
3. Mae'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn cyflwyno cyfrifoldebau newydd a newid sylweddol i'r Cyngor	Swyddog Monitro	Mae materion roedd angen sylw yn 2021/22 wedi eu gweithredu. Mae'r gwaith pellach ar y materion sy'n weddill ac angen eu gweithredu wedi'i gynllunio ar gyfer 2022/23 a chaiff y gweithredoedd eu monitro gan y Tîm Arweinyddiaeth.
4. Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn mapio ffynonellau sicrwydd	Trawsnewid / Adnoddau	Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu'r model 'tair llinell', gan ddefnyddio'r Gofrestr Risg Strategol a'i system feddalwedd fel un dull o gasglu gwybodaeth i gynorthwyo gyda mapio sicrwydd. Mae'r ymarfer mapio sicrwydd wedi dechrau ond nid yw wedi'i gwblhau'n llawn eto.
5. Mae'r Pandemig Covid-19 wedi cael effaith sylweddol ar adnoddau Gwasanaethau	Tîm Arweinyddiaeth / Holl Wasanaethau	Mae effeithiau pandemig Covid-19 ar adnoddau gwasanaeth wedi'u monitro drwy gydol y flwyddyn ac wedi cael eu hadrodd yn chwarterol i'r Pwyllgor Gwaith.

Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2021/22

Ni nodwyd unrhyw faterion llywodraethiant sylweddol yn ystod 2021/22. Fodd bynnag, nodwyd y materion Llywodraethiant a ganlyn yn yr Hunanasesiad a byddant yn cael sylw yn 2022/23.

Materion llywodraethu wedi'u nodi	Camau a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Beth fydd yn digwydd os na chyflawnir y rhain?	Erbyn pryd
1. Mae anawsterau o ran recriwtio a chadw staff ledled y DU ar hyn o bryd	<ul style="list-style-type: none"> Datblygu a chyflwyno cynllun gweithredu recriwtio a chadw staff 	Pennaeth Profesiwn AD a Trawsnewid	<ul style="list-style-type: none"> Posibilrwydd y bydd problemau recriwtio yn parhau Cynnydd posibl mewn trosiant staff Mwy o swyddi gwag yn arwain at staff presennol yn ôl-lenwi swyddi ynghyd a cholli darpariaeth ac ansawdd gwasanaeth 	Mawrth 2023
2. Mae'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn cyflwyno cyfrifoldebau newydd a newid sylweddol i'r Cyngor	<ul style="list-style-type: none"> Mae materion yn ymwneud â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn cael eu gweithredu'n briodol 	Swyddog Monitro	<ul style="list-style-type: none"> Gallai methu â chydymffurfio arwain at graffu pellach gan Lywodraeth Cymru a cholli enw da 	Mawrth 2023
3. Mae angen i'r Cyngor newydd adnabod ei wariant cyfalaf yn unol â Chynllun y Cyngor newydd	<ul style="list-style-type: none"> Mae'r Cyngor yn datblygu ac yn mabwysiadu strategaeth gyfalaf sy'n cyd-fynd â Chynllun newydd y Cyngor (2023-28) 	Prif Weithredwr	<ul style="list-style-type: none"> Methiant i flaenoriaethu gwariant cyfalaf yn strategol 	Rhagfyr 2022

Materion llywodraethu wedi'u nodi	Camau a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Beth fydd yn digwydd os na chyflawnir y rhain?	Erbyn pryd
4. Mae angen i'r Cyngor sicrhau ei fod yn dysgu gwersi yn dilyn pandemig Covid-19 fel ei fod wedi'i baratoi'n well ar gyfer argyfyngau yn y dyfodol	<ul style="list-style-type: none"> Adolygu'r gwaith a wnaed gan y Cyngor i ymateb i bandemig Covid-19 	Rheolwr Gweithredol (Tîm Arweinyddiaeth)	<ul style="list-style-type: none"> Methiant i ddysgu o brofiadau blaenorol Methiant posibl yn ein gwasanaethau 	Mawrth 2023
5. Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn mapio ffynonellau sicrwydd	<ul style="list-style-type: none"> Cwblhau'r ymarfer mapio sicrwydd ar gyfer y Cyngor 	Trawsnewid / Adnoddau	<ul style="list-style-type: none"> Materion llywodraethu posib na chawsant eu nodi Methu gwella perfformiad y Cyngor yn barhaus Methiant gwasanaeth yn bosib Darpariaeth sicrwydd annigonol neu ddyblyg 	Mawrth 2023

Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol

Rydym wedi ein cyngori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a bod y trefniadau yn parhau i gael eu hystyried fel rhai sy'n addas i bwrpas yn gyson â'r fframwaith llywodraethu. Mae'r meysydd sydd wedi cael sylw a'r rhai sydd i'w trafod yn benodol trwy weithredu o'r newydd wedi eu hamlinellu yn y ddogfen.

Rydym yn bwriadu cymryd camau priodol i ymdrin â'r gwendidau hyn a'r rhai eraill a nodwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac i wella ymhellach ein trefniadau llywodraethu a sicrydd yn y flwyddyn sydd i ddod. Fe fyddwn yn monitro gweithrediad y gwelliannau trwy'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

Ar ran Cyngor Sir Ynys Môn

Llinos Medi
Arweinydd y Cyngor
XXXX 2022

Annwen Morgan
Prif Weithredwr
XXXX 2022

Atodiad 1

Egwyddor A: Ymddwyn yn ddidwyll, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol a pharchu'r rheol gyfreithiol

Rhesymeg: Mae sefydliadau llywodraeth leol yn atebol nid yn unig am faint y maent yn ei wario, ond hefyd am y ffordd y maent yn defnyddio'r adnoddau sydd yn eu gofal. Mae hyn yn cynnwys atebolrwydd am allbynnau, cadarnhaol a negyddol, ac am y canlyniadau y maent wedi'u cyflawni. Yn ogystal, mae ganddynt gyfrifoldeb cyffredinol i wasanaethu budd y cyhoedd wrth gadw at ofynion deddfwriaeth a pholisïau'r llywodraeth. Mae'n hanfodol, yn gyffredinol, y gallant ddangos priodoldeb eu holl weithredoedd a bod ganddynt fecanweithiau ar waith i annog a gorfodi ymlyniad at werthoedd moesegol ac i barchu rheolaeth y gyfraith.

Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Proffesiynol a Threfnus

Is-egwyddorion	Enghreifftiau o ymrwymiad y Cyngor i gyflawni llywodraethiant da	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
<p>Ymddwyn yn ddidwyll</p> <p>Arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol</p> <p>Parchu rheolaeth y gyfraith</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae nifer o godau ymddygiad a phrotocolau ar waith fel rhan o'r Cyfansoddiad i sicrhau safonau uchel o ymddygiad – maent yn cynnwys <ul style="list-style-type: none"> ○ Cod ymddygiad i Aelodau ○ Cod ymddygiad i swyddogion ○ Protocolau ar gyfer cysylltiadau rhwng Aelodau a Swyddogion ○ Polisi Gwrth-fwlio ac Aflonyddu ○ Protocolau ynghylch rhoddion a lletygarwch ○ Protocolau rheolaeth wleidyddol • Mae Aelodau'n derbyn hyfforddiant ar y codau ymddygiad cyn gynted â phosib ar ôl iddynt gael eu hethol • Mae'r Swyddog Monitro'n gweithredu fel swyddog arweiniol ar gyfer y Pwyllgor Safonau lle mae saith o'r naw aelod yn benodiadau allanol, a'r gweddill yn aelodau etholedig. • Gwerthoedd y Cyngor – 6 Thema Allweddol (nodir uchod yn y cyflwyniad) • Cod Ymddygiad Aelodau a Swyddogion • Pwyllgor Safonau 	<ul style="list-style-type: none"> • Cyhoeddwyd protocol cyfarfodydd aml-leoliad (hybrid) yn barod i pryd fydd Aelodau yn gallu mynychu'r swyddfeudd • Newidiadau i'r Cyfansoddiad: Pwerau wedi'u dirprwyo – Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol a Buddion Cymunedol Anstatudol • Polisi Diogelwch TGCh wedi'i ddiwygio yn dilyn Adroddiad Archwilio Mewnol • Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau • Data Cydymffurfiaeth Derbyn Polisiau Blwyddyn 4

Atodiad 1

	• Rheolau Gweithdrefn Ariannol• Rheolau Gweithdrefn Contract• Polisi Atal Twyll a Llygredd yn y Cyfansoddiad gyda chynlluniau ategol ar waith• Protocol ar roddion a lletygarwch a rhestr o fuddiannau• Datgan diddordebau cyn bob cyfarfod• Cynefino Staff• Polisi Chwythu'r Chwiban• Swyddog Monitro Dynodedig• Polisi Diogelwch TGCh	

Atodiad 1

Egwyddor B: Sicrhau natur agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid		
<p>Rhesymeg: Mae llywodraeth leol yn cael ei redeg er lles y cyhoedd, felly dylai sefydliadau sicrhau eu bod yn agored yn eu gweithgareddau. Dylid defnyddio sianeli cyfathrebu ac ymgynghori clir y gellir ymddiried ynddynt i ymgysylltu'n effeithiol â phob grŵp o randdeiliaid, megis dinasyddion unigol a defnyddwyr gwasanaethau, yn ogystal â rhanddeiliaid sefydliadol.</p>		
<p>Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned</p>		
Is-egwyddorion	Engbreiffiau o ymrwymiad y Cyngor i gyflawni llywodraethiant da	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
<p>Bod yn agored</p> <p>Ymgysylltu cynhwysfawr â rhanddeiliaid sefydliadol</p> <p>Ymgysylltu rhanddeiliaid yn effeithiol, gan gynnwys dinasyddion a defnyddwyr gwasanaeth unigol</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cynhelir cyfarfodydd y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor yn gyhoeddus (ac eithrio eitemau eithriedig) a chyhoeddir yr holl bapurau ar wefan y Cyngor. • Darperir cofnod o benderfyniadau a dogfennau ategol. • Ceir adroddiad eglurhaol i gyd-fynd â phob adroddiad pwyllgor sy'n darparu crynodeb o'r adroddiad, yr argymhellion y ceisir cymeradwyaeth iddynt a'r rhesymeg dros wneud y penderfyniad hwnnw, er mwyn dangos y rhesymeg dros y penderfyniadau a'r dystiolaeth. • Mae Blaen Raglen Waith gyfunol ar gyfer y Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgorau Sgriwtini ar gael i'r cyhoedd ac mae'n cael ei chyhoeddi ar wefan y Cyngor. • Mae amserlenni clir ar gyfer cyflwyno, cyhoeddi a dosbarthu adroddiadau. • Mae cyfarfodydd y Pwyllgor Gwaith, y Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion a'r Cyngor yn cael eu gweddarlledu. • Cyhoeddir adroddiadau blynyddol gan y Pwyllgorau Sgriwtini, y Pwyllgor Safonau a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. • Cyhoeddir y Ddogfen Gyflawni Flynyddol sy'n amlinellu pa weithgareddau yr ymgwymerir â nhw drwy gydol y flwyddyn yn erbyn Cynllun y Cyngor 	<ul style="list-style-type: none"> • Mae holl gyfarfodydd cyhoeddus y Pwyllgorau wedi'u cynnal yn rhithiol ers y pandemig Covid-19 • Mae cyfarfodydd Cyngor Sir Ynys Môn, Pwyllgor Gwaith, Cynllunio a Gorchmynion, Llywodraethu ac Archwilio, Pwyllgor Safonau, Panel Rhianta Corfforaethol, Sgriwtini Corfforaethol, Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio a'r Gwasanaethau Democrataidd i gyd wedi eu recordio a'u huwchlwytho i wefan y Cyngor ac wedi'i ffrydio'n fyw ar YouTube. • Adroddiad Perfformiad Blynyddol • Cyhoeddwyd y Cynllun Trosiannol Ynys Môn sydd yn disodli y Ddogfen Gyflawni Flynyddol ar gyfer eleni wrth i ni drosglwyddo o Gynllun y Cyngor 2017-22 i Gynllun y Cyngor 2023-28 • Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol • Cyhoeddwyd Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau

Atodiad 1

• Cyhoeddir yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol i ddangos cynydd yn erbyn Cynllun y Cyngor (Dogfen Gyflawni Flynnyddol) ar gyfer y flwyddyn flaenorol.• Cyhoeddir adroddiad monitro cerdyn sgorio chwarterol i ddangos cynnydd yn erbyn Dangosyddion Perfformiad Allweddol yn gysylltiedig â Chynllun y Cyngor ac amcanion y Gwasanaethau.• Mae'r Cyngor yn defnyddio'r Wefan a'r Cyfryngau Cymdeithasol i gyrraedd nifer cynyddol o drigolion a rhanddeiliaid.• Mae arferion Rhyddid Gwybodaeth ar waith er mwyn cyhoeddi ymatebion i geisiadau.• Daeth y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer ardaloedd awdurdod lleol Gwynedd ac Ynys Môn yn gorff statudol o dan Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.• Cynhelir Arolwg Staff bob 3 blynedd a defnyddir y canlyniadau i lywio gwahanol agendâu ar draws y cyngor.• Aelodau o Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru• Aelodau o fwrdd GwE• Partneriaid gydag Awdurdodau Lleol eraill a'r Bwrdd Iechyd ar Gydweithredfa Ranbarthol Gofal Cymdeithasol a Llesiant Gogledd Cymru• Cynghorau Gogledd Cymru – Gwasanaeth Rhanbarthol Cynllunio at Argyfwng• Defnyddir y Model Ymgysylltu Cymunedol i wella'r ymagwedd gorfforaethol ar gyfer ymgysylltu cymunedol. Mae'r model hwn yn hanfodol er mwyn nodi'r cymunedau a'r grwpiau hynny fydd â diddordeb mewn derbyn cyfrifoldebau am ddarparu ar gyfer anghenion lleol yn eu cymunedau.	• Adroddiad Blynyddol Arweinydd y Cyngor• Adroddiad Blynyddol Trosolwg a Sgrwtini• Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer 2021/22• Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Gwasanaethau Democraidd• Cyhoeddwyd protocol cyfarfodydd aml-leoliad (hybrid) yn barod i pryd fydd Aelodau yn gallu mynychu'r swyddfeudd• Adroddiad Blynyddol ar Bryderon, Cwynion a Chwythu'r Chwiban

Atodiad 1

- Mae'r Bwrdd Ymgysylltu ac Ymgynghori yn darparu dull ar draws y Cyngor ar gyfer ymgysylltu a chynnwys rhanddeiliaid sydd yn lleihau dyblygu, yn sicrhau dull ar y cyd ar gyfer ymgysylltu ac yn gwella ein gwybodaeth seiliedig ar ardaloedd fel Cyngor.
- Mae'r bwrdd [Trawsnewid Prosesau Busnes](#) yn cynorthwyo'r Cyngor i gyfrannu at ei thema o '*ragori wrth ganolbwyntio ar gwsmeriaid, dinasyddion a chymunedau*' (6 Thema Allweddol) ac mae'n gyfrifol am bob agwedd o Wasanaeth Cwsmer ac mae'n cael ei ddefnyddio i fonitro a gwella'r profiad cwsmer i'n preswylwyr.
- Cynhelir ymarferion siopwr cudd i archwilio cydymffurfiaeth y Cyngor â'r [Safonau Iaith Gymraeg](#) a'r Siarter Gofal Cwsmer.
- Mae cyfarfodydd y Cyngor Llawn, y Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion yn cael eu [gweddarlledu](#) a gellir edrych arnynt ar-lein am hyd at 6 mis yn dilyn y cyfarfodydd.
- Mae croeso i ddinasyddion fynychu cyfarfodydd cyhoeddus a threfnu i siarad yng nghyfarfodydd y Pwyllgorau Sgriwtini a'r Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion.
- Mae [gweithdrefn Gwynion Gorfforaethol](#) ar waith a chyhoeddir [ystadegau](#) ar y wefan yn chwarterol.
- Mae gweithdrefn gwynion ar wahân ar waith ar gyfer y [Gwasanaethau Cymdeithasol](#).
- Gall rhanddeiliaid ymateb i [ymgynghoriadau](#) ar y wefan.

Atodiad 1

Egwyddor C: Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd cynaliadwy, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol		
<p>Rhesymeg: Mae natur ac effaith hirdymor llawer o gyfrifoldebau llywodraeth leol yn golygu y dylai ddiffinio a chynllunio canlyniadau ac y dylai'r rhain fod yn gynaliadwy. Dylai penderfyniadau hyrwyddo diben yr awdurdod, cyfrannu at y manteision a'r canlyniadau a fwriedir, ac aros o fewn terfynau awdurdod ac adnoddau. Mae mewnbwn gan bob grŵp o randdeiliaid, gan gynnwys dinasyddion, defnyddwyr gwasanaethau a rhanddeiliaid sefydliadol, yn hanfodol i lwyddiant y broses hon ac i gydbwyso gofynion sy'n cystadlu wrth bennu blaenoriaethau ar gyfer yr adnoddau cyfyngedig sydd ar gael.</p>		
<p>Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Wedi ymrwymo i bartneriaeth, Cyflawni, ac yn canolbwyntio ar y cwsmer, y dinesydd a'r Gymuned,</p>		
Is-egwyddorion	Engbreiffiau o ymrwymiad y Cyngor i gyflawni llywodraethiant da	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
<p>Diffinio Canlyniadau</p> <p>Buddiannau economaidd, cymdeithasol ac economaidd cynaliadwy</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae Cynllun y Cyngor yn adlewyrchu gweledigaeth gyffredinol y Cyngor ac mae'n cwmpasu cyfnod yr etholiadau lleol o 5 mlynedd. Mae'n gynllun sy'n disgrifio blaenoriaethau yn eglur ac yn esbonio sut mae'r blaenoriaethau'n adlewyrchu safbwyntiau'r dinasyddion ac mae wedi ei alinio â'r strategaeth ariannol tymor canolig sy'n datblygu'n barhaus. Adolygir y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn flynyddol, yn unol â'r blaenoriaethau corfforaethol. Mae pob gwasanaeth yn cynhyrchu Cynllun Cyflawni Gwasanaeth blynyddol sy'n dangos yn glir sut maent yn cyfrannu at gyflawni ein blaenoriaethau corfforaethol. Mae pob cynllun gwasanaeth yn cynnwys mesurau a meini prawf llwyddiant i dystiolaethu sut y bydd gweithredoedd yn gwneud gwahaniaeth. 	<ul style="list-style-type: none"> Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a Chyllideb 2022/23 Adroddiad Perfformiad Blynyddol Cynllun Trosiannol Ynys Môn Adroddiad Cynnydd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch1 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch2 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch3 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch4

Atodiad 1

- Mae Dangosyddion Perfformiad Allweddol sydd wedi'u halinio â Chynllun y Cyngor yn cael eu monitro yn chwarterol drwy'r [Cerdyn Sgorio Corfforaethol](#). Cyflwynir adroddiad ar y Cerdyn Sgorio Corfforaethol i'r Tîm Arweinyddiaeth, y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith lle cytunir ar gamau lliniaru i'r Gwasanaethau eu rhoi ar waith ar gyfer unrhyw DPA sy'n tanberfformio.
- Mae Gwasanaethau yn derbyn Adolygiadau Gwasanaeth bob chwe mis – gan edrych yn benodol ar y gyllideb a gwariant ym mis Mehefin ac ar berfformiad a chanlyniadau rhwng mis Tachwedd a mis Ionawr. Mae aelodau'r Tîm Arweinyddiaeth ac aelodau etholedig, o'r Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol, yn herio perfformiad gwasanaethau yn gadarn yn ystod y sesiynau adolygu gwasanaeth. Yna, cytunir ar gamau gweithredu yn y cyfarfod i fynd i'r afael â phroblemau neu wella perfformiad yn erbyn targedau a osodir er mwyn eu rhoi ar waith yn ystod y 12 mis nesaf.
- Mae perfformiad a chynnydd yn erbyn Cynllun y Cyngor yn cael ei gyhoeddi'n flynyddol yn yr [Adroddiad Perfformiad Blynyddol](#) a chyhoeddir gwybodaeth am berfformiad ariannol yn y Datganiad o Gyfrifon.
- Sefydlwyd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn yn 2016, yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn darparu Adroddiad Blynyddol ac adroddiadau Cynnydd drwy gydol y flwyddyn.
- Datganiad Llywodraethiant Blynyddol
- Adroddiadau Refeniw a Chyfalaf Chwarterol
- Mae'n ofynnol i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol gynhyrchu [Adroddiad Blynyddol](#)
- Adroddiad Monitro Blynyddol yr Iaith Gymraeg

Atodiad 1

Egwyddor D: Pennu'r ymyriadau sy'n angenrheidiol i sicrhau ein bod yn cyflawni'r canlyniadau a fwriedir hyd eithaf ein gallu		
<p>Rhesymeg: Mae llywodraeth leol yn cyflawni'r canlyniadau a fwriadwyd drwy ddarparu cymysgedd o ymyriadau cyfreithiol, rheoleiddiol ac ymarferol. Mae pennu'r cymysgedd cywir o'r camau gweithredu hyn yn ddewis strategol hollbwysig y mae'n rhaid i lywodraeth leol ei wneud i sicrhau y cyflawnir y canlyniadau a fwriedir. Maent angen mecanweithiau gwneud penderfyniadau cadarn i sicrhau y gellir cyflawni eu canlyniadau diffiniedig mewn ffordd sy'n darparu'r fasnach orau rhwng y gwahanol fathau o fewnbynnau adnoddau tra'n parhau i alluogi gweithrediadau effeithiol ac effeithlon. Mae angen adolygu penderfyniadau a wneir yn barhaus er mwyn sicrhau bod y canlyniadau'n cael eu cyflawni yn y ffordd orau posibl.</p>		
<p>Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig</p>		
Is-egwyddorion	Enghreifftiau o ymrwymiad y Cyngor i gyflawni llywodraethiant da	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
<p>Penderfynu a chynllunio ymyriadau</p> <p>Sicrhau'r cyflawniad gorau posibl o'r canlyniadau a fwriedir</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae'r Cyfansoddiad yn nodi'r glir sut mae'r Cyngor yn gweithredu a sut y gwneir penderfyniadau a'r gweithdrefnau y mae angen eu dilyn i sicrhau effeithlonrwydd, tryloywder ac atebolrwydd. Strwythurau Pwyllgorau'r Cyngor - Cyngor, Pwyllgor Gwaith, Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd, Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion, Trwyddedu, Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio a'r Pwyllgor Safonau. Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am y fframwaith polisi a chyllideb. Mae adroddiadau llywodraethiant allweddol yn faterion i'r Cyngor, ac mae'r Cyngor yn cyntuno ar gyllideb refeniw a chyfalaf flynyddol. Y Pwyllgor Gwaith yw'r prif gorff gwneud penderfyniadau ac mae'n cynnwys yr arweinydd ac wyth aelod portffolio arall. 	<ul style="list-style-type: none"> Deddfwriaeth Coronafeirws: swyddogaethau awdurdodau lleol Roedd y Tîm Rheoli Ymateb i'r Argyfwng yn gyfrifol am wneud penderfyniadau ar weithgareddau yn gysylltiedig â'r Coronafeirws ar Ynys Môn gan gynnwys trafod darparu gwasanaethau allweddol, gweithgareddau newydd, cynllunio gweithlu, cyfathrebu, rhannu gwybodaeth ac iechyd a diogelwch. Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch1 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch2 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch3 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch4 Ymateb i'r coronafeirws – gellir gweld gwybodaeth bellach ar ein hymateb yng nghyfarfod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar 23 Ebrill 2021. Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol

Atodiad 1

	<ul style="list-style-type: none">• Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn elfen allweddol o fframwaith llywodraethiant yr awdurdod. Mae gan y pwyllgor ddau aelod cyfetholedig sydd yn gyfrwng i ehangu gwybodaeth a phrofiad annibynnol.• Mae'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol yn darparu sicrwydd ynghylch perfformiad a darparu'r holl wasanaethau. Mae'n sicrhau bod y cyngor yn cyflawni ei amcanion corfforaethol ac amcanion ei wasanaethau tra'n cefnogi ac yn gwneud argymhellion ar gyfer gwelliant parhaus.• Mae'r Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio yn sicrhau bod buddion dinasyddion yr Ynys yn cael eu hyrwyddo a bod y defnydd gorau'n cael ei wneud o adnoddau'r cyngor, yn unol â blaenoriaethau'r Cyngor, sy'n darparu gwerth ychwanegol o weithio gyda phartneriaid.• Ceir adroddiad eglurhaol i gyd-fynd â phob adroddiad pwyllgor sydd yn rhoi crynodeb o'r adroddiad, yr argymhellion y ceisir eu cymeradwyo a'r rhesymeg dros wneud yr argynhelliad, er mwyn dangos y rhesymeg a thystiolaeth dros y penderfyniadau.• Mae'r Tîm Arweinyddiaeth a'r Penaethiaid yn sicrhau bod canlyniadau'n cael eu monitro a'u cyflawni drwy gydol y flwyddyn.• Mae Gwasanaethau yn derbyn Adolygiadau Gwasanaeth bob chwe mis – gan edrych yn benodol ar y gyllideb a gwariant ym mis Mehefin ac ar berfformiad a chanlyniadau rhwng mis Tachwedd a mis Ionawr. Mae aelodau'r Tîm Arweinyddiaeth ac aelodau etholedig, o'r Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol, yn herio perfformiad gwasanaethau yn gadarn yn ystod y sesiynau adolygu gwasanaeth. Yna, cytunir ar gamau gweithredu yn y cyfarfod i fynd i'r afael â phroblemau neu wella perfformiad yn erbyn targedau a osodir er mwyn eu rhoi ar waith yn ystod y 12 mis nesaf.	<ul style="list-style-type: none">• Adroddiad Perfformiad Blynyddol• Cynllun Trosiannol Ynys Môn
--	--	---

Atodiad 1

	<ul style="list-style-type: none">• Mae gan y Cyngor Fframwaith Cynllunio a Rheoli Perfformiad ar waith.• Mae'r rhaglenni a'r prosiectau sydd wedi eu halinio â Chynllun y Cyngor yn cael eu monitro gan y Bwrdd Rhaglen Llywodraethiant Corfforaethol a'r Bwrdd Trawsnewid Gwasanaethau.• Mae Rhaglen Ynys Ynni™ Ynys Môn a sefydlwyd gan Gyngor Sir Ynys Môn yn ymdrech ar y cyd rhwng nifer o randdeiliaid yn y sectorau cyhoeddus a phreifat a'r trydydd sector sy'n gweithio mewn partneriaeth, gan roi Ynys Môn ar flaen y gad ym maes ymchwil a datblygu, cynhyrchu a gwasanaethu ynni carbon isel, a sicrhau buddion economaidd enfawr posib.• Mae'r Cyngor yn gweithio gyda phartneriaid yn y diwydiant twristiaeth er mwyn creu strategaeth twristiaeth hirdymor ar gyfer yr Ynys. Mae Bwrdd Partneriaeth Cyrchfan Ynys Môn yn monitro cyflawniadau yn erbyn y Cynllun Rheoli Cyrchfan Ynys Môn.• Ymgynghoriad ar Gyllideb• Cynllun Ariannol Tymor Canolig• Llyfr Cyllideb y Cyngor	
--	---	--

Atodiad 1

Egwyddor E: Datblygu capasiti'r endid, ynghyd â gallu ei arweinyddion a'r unigolion ynddo		
<p>Rhesymeg: Mae angen strwythurau ac arweinyddiaeth briodol ar lywodraeth leol, yn ogystal â phobl sydd â'r sgiliau cywir, cymwysterau priodol a meddylfryd priodol, i weithredu'n effeithlon ac yn effeithiol a chyflawni eu canlyniadau arfaethedig o fewn y cyfnodau penodedig. Rhaid i sefydliad llywodraeth leol sicrhau bod ganddo'r gallu i gyflawni ei fandad ei hun a sicrhau bod polisïau ar waith i warantu bod gan ei reolwyr y gallu gweithredol i'r sefydliad cyfan. Gan y bydd unigolion a'r amgylchedd y mae awdurdod yn gweithredu ynddo yn newid dros amser, bydd angen parhaus i ddatblygu ei allu yn ogystal â sgiliau a phrofiad arweinyddiaeth aelodau unigol o staff. Atgyfnerthir arweinyddiaeth mewn endidau llywodraeth leol drwy gyfranogiad pobl sydd â llawer o wahanol fathau o gefndiroedd, gan adlewyrchu strwythur ac amrywiaeth cymunedau.</p>		
<p>Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Gwerthfawrogi a Datblygu ein Pobl</p>		
Is-egwyddorion	Engbreiffiau o ymrwymiad y Cyngor i sicrhau llywodraethiant da	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
<p>Datblygu capasiti'r endid</p> <p>Datblygu gallu arweinyddiaeth yr endid ac unigolion eraill</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategaeth Datblygu Gweithlu • Chynlluniau Datblygu Gweithlu ar gyfer pob Gwasanaeth • Strategaeth Pobl • Gwerthusiad Blynnyddol (Adolygiad Datblygu Perfformiad) • Cynllun Cydraddoldeb 2020-24 • Sesiynau briffio aelodau • Fforwm Rheolwyr • Gwobrau Staff • Siarter ar gyfer Cefnogi Aelodau CLILC • Rhaglen Datblygu a Hyfforddi Aelodau • Cynllun Hyfforddai • Cynllun Denu Talent • Y Gronfa Ddysgu / E-Ddysgu • Rhaglen Hyfforddi Mewnol – yn cynnwys Arweinyddion Môn, Academi Môn ac 'Twf a Datblygu' 	<ul style="list-style-type: none"> • Diweddarwyd cynlluniau datblygu gweithlu • Diweddarwyd y broses Werthuso flynyddol ac erbyn hyn mae adnodd ar-lein newydd ar gael er mwyn cynnal y gwerthusiad • Canslwyd y Gwobrau Staff ar gyfer y flwyddyn oherwydd y pandemig Covid-19 – cynhaliwyd ddiwethaf yn 2019 • Lanswyd y Cynllun Hyfforddai • Canslwyd Cynllun Denu Talent oherwydd y pandemig • Datganiad Amrywiaeth

Atodiad 1

Egwyddor F: Rheoli risgiau a perfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref		
<p>Rhesymeg: Mae angen i lywodraeth leol sicrhau bod y sefydliadau a'r strwythurau llywodraethu y mae'n eu goruchwylio wedi gweithredu, ac yn gallu cynnal, system rheoli perfformiad effeithiol sy'n hwyluso'r gwaith o ddarparu gwasanaethau cynlluniedig yn effeithiol ac yn effeithlon. Mae rheoli risg a rheolaeth fewnol yn rhannau pwysig ac annatod o system rheoli perfformiad ac yn hanfodol i gyflawni canlyniadau. Dylid ystyried risg a mynd i'r afael â hi fel rhan o'r holl weithgareddau gwneud penderfyniadau.</p> <p>Mae system gref o reolaeth ariannol yn hanfodol ar gyfer gweithredu polisïau a chyflawni'r canlyniadau a fwriedir, gan y bydd yn gorfodi disgyblaeth ariannol, dyrannu adnoddau'n strategol, darparu gwasanaethau'n effeithlon, ac atebolrwydd.</p> <p>Mae hefyd yn hanfodol bod diwylliant a strwythur ar gyfer craffu ar waith fel rhan allweddol o wneud penderfyniadau atebol, llunio polisïau ac adolygu. Mae diwylliant gwaith cadarnhaol sy'n derbyn, yn hyrwyddo ac yn annog her adeiladol yn hanfodol i graffu llwyddiannus a chyflawni'n llwyddiannus. Yn bwysig, nid yw'r diwylliant hwn yn digwydd yn awtomatig, mae'n gofyn am ymrwymiad cyhoeddus mynych gan y rhai sydd mewn awdurdod.</p>		
<p>Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Yn broffesiynol ac yn cael ei redeg yn dda</p>		
Is-egwyddorion	Enghreifftiau o ymrwymiad y Cyngor i sicrhau llywodraethiant da	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
Rheoli Risgiau	<ul style="list-style-type: none"> Polisi a Fframwaith Rheoli Risg Meddalwedd rheoli risg 4Risk Fframwaith Rheoli Perfformiad 	<ul style="list-style-type: none"> Llywodraethu Gwybodaeth – Adroddiad Blynyddol yr Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth (SIRO)
Rheoli Perfformiad	<ul style="list-style-type: none"> Cynllun y Cyngor Cynllun Cyflawni Blynyddol Adroddiad Perfformiad Blynyddol 	<ul style="list-style-type: none"> Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch1 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch2 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch3 Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch4
Rheolaeth Fewnol Gadarn	<ul style="list-style-type: none"> Hunanasesiad (Mewnol) Adolygiadau Gwasanaeth – Ariannol a Pherfformiad Hunanasesiad Archwilio Mewnol yn erbyn Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) 	<ul style="list-style-type: none"> Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol
Rheoli Data	<ul style="list-style-type: none"> Adroddiadau Archwilio Mewnol 	<ul style="list-style-type: none"> Adroddiad Perfformiad Blynyddol Cynllun Trosiannol Ynys Môn

Atodiad 1

<p>Rheolaeth Ariannol Gyhoeddus Gref</p>	<ul style="list-style-type: none">• Adroddiad Blynyddol yr Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth (SIRO)• Hyfforddiant Llywodraethu Gwybodaeth• Polisi Llywodraethu Gwybodaeth• Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol• Diogelwch TGCh• Adroddiadau Refeniw Chwarterol• Adroddiadau Cyfalaf Chwarterol• Datganiad o Gyfrifon• Mae trefniadau Rheoli Trysorlys y Cyngor yn dilyn arferion proffesiynol ac maent yn cael eu hadolygu'n rheolaidd gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor Llawn.• Cynllun Ariannol Tymor Canolig• Strategaeth Gaffael• Cadarnhaodd y Dystysgrif Cydymffurfiaeth Blynyddol bod y Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau'n ymwneud ag adroddiadau ariannol, defnyddio adnoddau, cynllunio gwelliant a rheoli perfformiad.	
--	---	--

Atodiad 1

Egwyddor G: Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio		
<p>Rhesymeg: Mae atebolrwydd yn ymwneud â sicrhau bod y rhai sy'n gwneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau yn atebol amdanynt. Mae atebolrwydd effeithiol yn ymwneud nid yn unig ag adrodd ar y camau a gwblhawyd, ond hefyd â sicrhau bod rhanddeiliaid yn gallu deall ac ymateb wrth i'r sefydliad gynllunio a chyflawni ei weithgareddau mewn modd tryloyw. Mae archwilio allanol a mewnol yn cyfrannu at atebolrwydd effeithiol.</p>		
<p>Themâu Allweddol Cysylltiedig: 1) Yn broffesiynol ac yn cael ei redeg yn dda</p>		
Is-egwyddorion	Examples of the Council's commitment to achieving good governance	Diweddariadau a newidiadau yn 2021/22
<p>Gweithredu arferion da o ran tryloywder ac adrodd</p> <p>Sicrwydd ac atebolrwydd effeithiol</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae pob agenda ac adroddiad ar gael ar wefan y Cyngor • Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio • Cofrestr o ddiddordebau Aelodau • Cofrestr o ddiddordebau Cyngorau Tref a Chymuned • Adroddiadau Archwilio Mewnol • Sesiynau briffio misol Aelodau • Adroddiadau Archwilio Allanol, gan gynnwys Estyn, Archwilio Cymru, Arolygiaeth Gofal Cymru • Adroddiadau Arolygiaeth • Adroddiad Sgriwtini Blynyddol • Adroddiad Archwilio Mewnol Blynyddol 	<ul style="list-style-type: none"> • Adolygiad y Pwyllgor Safonau o gofrestrau o ddiddordebau Cyngorau Tref a Chymuned • Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch1 • Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch2 • Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch3 • Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch4 • Ymateb i'r coronafeirws – gellir gweld gwybodaeth bellach ar ein hymateb yng nghyfarfod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar 23 Ebrill 2021. • Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol • Adroddiad Perfformiad Blynyddol • Cynllun Trosiannol Ynys Môn

Atodiad 2

Ffiniau Etholiadol

Cynhaliwyd etholiadau Cyngor Sir Ynys Môn yn ddiweddar ym mis Mai 2022. Yn dilyn adolygiad ffiniau gan Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru, cytunwyd ar 17 Medi 2021 y byddai dwy ward ychwanegol yn cael eu creu gyda phum aelod etholedig ychwanegol, gan gymryd y cyfanswm i 35 o aelodau.

Yn ystod 2020/21, etholwyd 30 aelod o 11 Ward Aml-Aelod. Mae'r wardiau hyn ar gyfer 2020/21 a 2022/23, ynghyd â nifer y seddi sydd ar gael, i'w gweld o'r mapiau isod.

